ข้อมูลและประวัติ

ไทยทรงดำ (ลาวโซ่ง)

สารบัญ

ชื่อเรื่อง	หน้า
ประวัติความเป็นมาของไทดำหรือลาวโซ่ง	1
สาเหตุที่ไทดำอยู่ที่เมืองเพชร(ลาวโซ่ง)	2
พงศาวดารเมืองแถง	3
เมืองแถง(แถน)ในปัจจุบัน	4
ลักษณะบ้านเรือนของชาวไทดำ	5
วิถีชีวิตของชาวไทดำหรอลาวโซ่ง	6
การแต่งกายของผู้หญิงไทดำ	7
ผ้าเปียว	8
เสื้อผ้าที่ใช้ในชีวิตประจำวัน	9
ความเชื่อของผู้ไทดำ(โซ่ง)	10
ประเพณีเกี่ยวกับความรัก	11
พิธีปาดตง	12
การอยู่ขวงหรอลงข่วง	13
ประเพณีล้วงสาว	14
อิ้นกอนค้าง	15
แคนแกร	16
ประเพณีแต่งงาน	17
พิธีเสนเรือน	18
ข้อแตกต่างระหว่างการสนเรือนของผู้น้อยและผู้ต้าว	19
พิธีแปงขวัญ	20
ประเพณีการทำศพของชาวไทดำ	21
การแต่งกายเวลาไว้ทุกข์	22
รูปภาพงานศพชาวไทดำ	23

<u>ประวัติและความเป็นมาของไทดำหรือลาวโซ่ง</u>

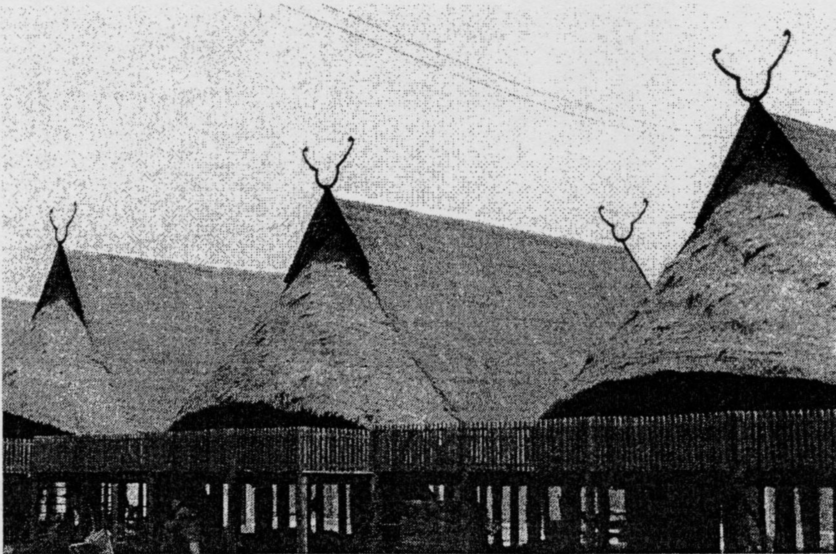
แถน หรือ **เมืองแถง** ในปัจจุบัน คือ **เมืองเดียนเบียนฟู** อยู่ในประเทศเวียดนามเมืองแถนมีสภาพภูมิอากาศและภูมิประเทศเป็นภูเขาล้อมรอบ ตรงกลางเป็นที่ราบลุ่มกว้างใหญ่ ลักษณะเป็นแอ่งกระทะ หรืออ่างเก็บน้ำอยู่ระหว่างหุบเขามีความยาวเหนือจดใต้ประมาณ 17 กิโลเมตรมีความกว้างทางทิศตะวันออกไปตะวันตก ประมาณ 5-8 กิโลเมตร ภูเขาล้อมรอบสูงเฉลี่ย 700 เมตร มีแม่น้ำไหลผ่านที่ราบกลางของเมือง เรียกว่า “ แม่น้ำยวม “ หรือ ยม

“ **ลาวโซ่ง** ” เป็นคำที่คนไทยภาคกลางเรียกแทนไทยทรงดำ เพราะคิดว่าเป็นพวกเดียวกับลาวเนื่องจากอพยพมาพร้อมกัน ส่วนคำว่า “ **โซ่ง** ” นั้นอาจเป็นเพราะไทยทรงดำนิยมนุ่งกางเกงทั้งหญิงและชาย กางเกงของไทยทรงดำเรียกว่า “ **ซ่วง** ” จึงนำมาเรียกแทนไทยทรงดำว่า “ **ลาวซ่วง** ” แปลว่า ลาวนุ่งกางเกง ต่อมาก็ออกเสียงเพี้ยนเป็น “ **ลาวโซ่ง** ” ในปัจจุบัน

การอพยพของลาวโซ่งแบ่งออกเป็น 2 ยุค ยุคแรกในสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี โดยเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก (ร.1) เป็นแม่ทัพไปตีประเทศลาว ที่เมืองทัน (ซือหงี) และเมืองม่อย 2 เมืองนี้อยู่ติดกับเวียดนามและเป็นเมืองที่พวกไทยทรงดำอาศัยอยู่ครั้งนี้ พระเจ้ากรุงธนบุรีโปรดเกล้าฯ ให้ไปอยู่ที่เมืองเพชรบุรี และต่อมาในรัชกาลที่ 1 พ.ศ. 2334 เจ้าเมืองเวียงจันทร์ได้กวาดต้อนไทยทรงดำประมาณ 40,000 คน เข้ามาถวายรัชกาลที่ 1 ครั้งนี้โปรดเกล้าฯ ให้ผู้คนเหล่านี้อยู่ที่เมืองเพชรบุรี

วันของไทดำ (ลาวโซ่ง)

วันของไทยใน 1 สัปดาห์	วันของไทดำ (ลาวโซ่ง) 1 รอบ
อาทิตย์	มื้อกัด
จันทร์	มื้อขด
อังคาร	มื้อฮวง
พุธ	มื้อเต๋า
พฤหัสบดี	มื้อก๋า
ศุกร์	มื้อกาบ
เสาร์	มื้อฮับ
	มื้อฮาย
	มื้อเมิง
	มื้อเปิก

สาเหตุที่ไทดำอยู่ที่เมืองเพชร (ลาวโซ่ง)

เพราะเป็นเมืองที่มีสภาพภูมิประเทศคล้ายเมืองแถน (แถง) คือ มีป่า ภูเขา หุบห้วย ลำธารและน้ำท่วมไม่ถึง เช่น บริเวณเขาวัง เขาทะโมน เขาอีโก้ เขาย้อย เขาขวด ชาวไทดำ อาศัยอยู่เป็นหมู่ๆ กระจายกันไป เช่น บ้านป่าตาล บ้านเขาเร้ง บ้านเขาย้อย บ้านหนองปรง บ้านหนองจิก บ้านหนองกระพร้อ บ้านห้วยท่าช้าง บ้านวังตะโก บ้านทับคาง บ้านเวียงคอย บ้านท่าลาว บ้านสะพานยายหนฯลฯ ชาวไทดำทุกรุ่นจะอพยพมารวมกันที่เมืองเพชร

ความพยายามเดินทางกลับถิ่นฐานเดิม

ชาวไทดำรุ่นเก่ามีความปรารถนาอย่างแรงกล้า ที่จะเดินทางกลับไปถิ่นฐานเดิมของตน คือ เมืองแถน แคว้นสิบสองจุไทย จึงรวบรวมเพื่อนบ้านใกล้เคียงออกเดินทางจากเมืองเพชร ขึ้นไปทางเหนือ เมื่อถึงฤดูฝน ก็พัก ณ ที่ใดที่หนึ่งทำนาเพื่อหาเสบียงไว้สำหรับเดินทางต่อไป การเดินทางแบบนี้ต้องใช้เวลาหลายๆ เดือน หรือหลายปี พวกเดินทางไปจะหยุดพักและตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน เมื่อเขาเหล่านั้นมีกำลังพอก็เดินทางต่อไปอีกเช่นนี้ จนคนแก่ตายไประหว่างการเดินทาง ลูกหลานไม่สามารถเดินทางกลับได้ จึงตั้งหลักแหล่งอาศัยทั่วไป ปะปนกับคนถิ่นเดิมและสามารถอยู่ด้วยกันเป็นเพื่อนบ้านได้อย่างดี เพราะชาวไทดำเป็นผู้มีนิสัยรักสงบเอื้ออารีต่อทุกคน มีน้ำใจดี ช่วยเหลือเกื้อหนุนคนข้างเคียงมีความนับถือดุจญาติพี่น้อง

พงศาวดารเมืองแถง

เมืองแถง หรือ แถน แปลว่า เมืองฟ้า หรือเมืองเทวดา เพราะเชื่อว่าเทวดา เป็นผู้ลงมาสร้างเมืองนี้ขึ้น เมืองแถน เป็นเมืองดั้งเดิมของผู้ไทดำ ที่ได้ตั้งถิ่นฐานอย่างมั่นคงขึ้นที่เมืองนี้มาก่อนแล้วเป็นครั้งแรกในราวพ.ศ. 1240 พงศาวดารเมืองแถง แม้จะมีลักษณะเป็นเทพนิยาย แต่ก็ได้แสดงให้เห็นที่มาของขนบธรรมเนียมและประเพณีวัฒนธรรมไทยทรงดำ (หรือลาวโซ่ง) ได้เป็นอย่างดี ดังนี้ในจดหมายเหตุของพวกผู้ไทดำกล่าวว่า " เดิมมาแผ่นดินเมืองแถงนี้เป็นที่ทุ่งว่างเปล่าเปลี่ยว มีภูเขา และต้นไม้อยู่ตามชายทุ่ง ยังหาเป็นบ้านเมืองมีผู้คนอาศัยอยู่ไม่ในครั้งนั้นมีเทพยดา 5 องค์ และเทพธิดา 5 องค์ เป็นพี่น้องกัน ตกลงกันว่าจะลงมาเกิดในโลกมนุษย์ จึงพากันไปอยู่ในผลน้ำเต้าเนรมิต ผลหนึ่งเรียกว่า **เต้าปุง** แล้วลอยมาลงมาตกที่บนภูเขาที่ทุ่งนา ห่างจากที่ตั้งเมืองแถงไปทางทิศตะวันออก

น้ำเต้าที่เทวดาเข้าไปอยู่นั้น ก็แตกออกเป็นมนุษย์รูปกายแปลกๆ กันออกมาจากผลน้ำเต้านั้นตามลำดับ คือ **ข่าแจะ ไทยดำ ลาวพุงขาว ฮ่อ แกว** หญิงชายที่ออกมาก็พากันลงจากภูเขาไปอาบน้ำชำระร่างกายชื่อ " **หนองฮักหนองฮาย**" เป็นหนองน้ำศักดิ์สิทธิ์ บริสุทธิ์ใสสะอาด ใครได้กินได้อาบ ร่างกายก็ผ่องใสสะอาดงดงามและมีสติปัญญา แต่ข่าแจะ ซึ่งออกมาก่อนนั้นไม่กล้าอาบน้ำ รูปกายจึงได้หมองคล้ำ ดำมอมติดต่อมาจนทุกวันนี้

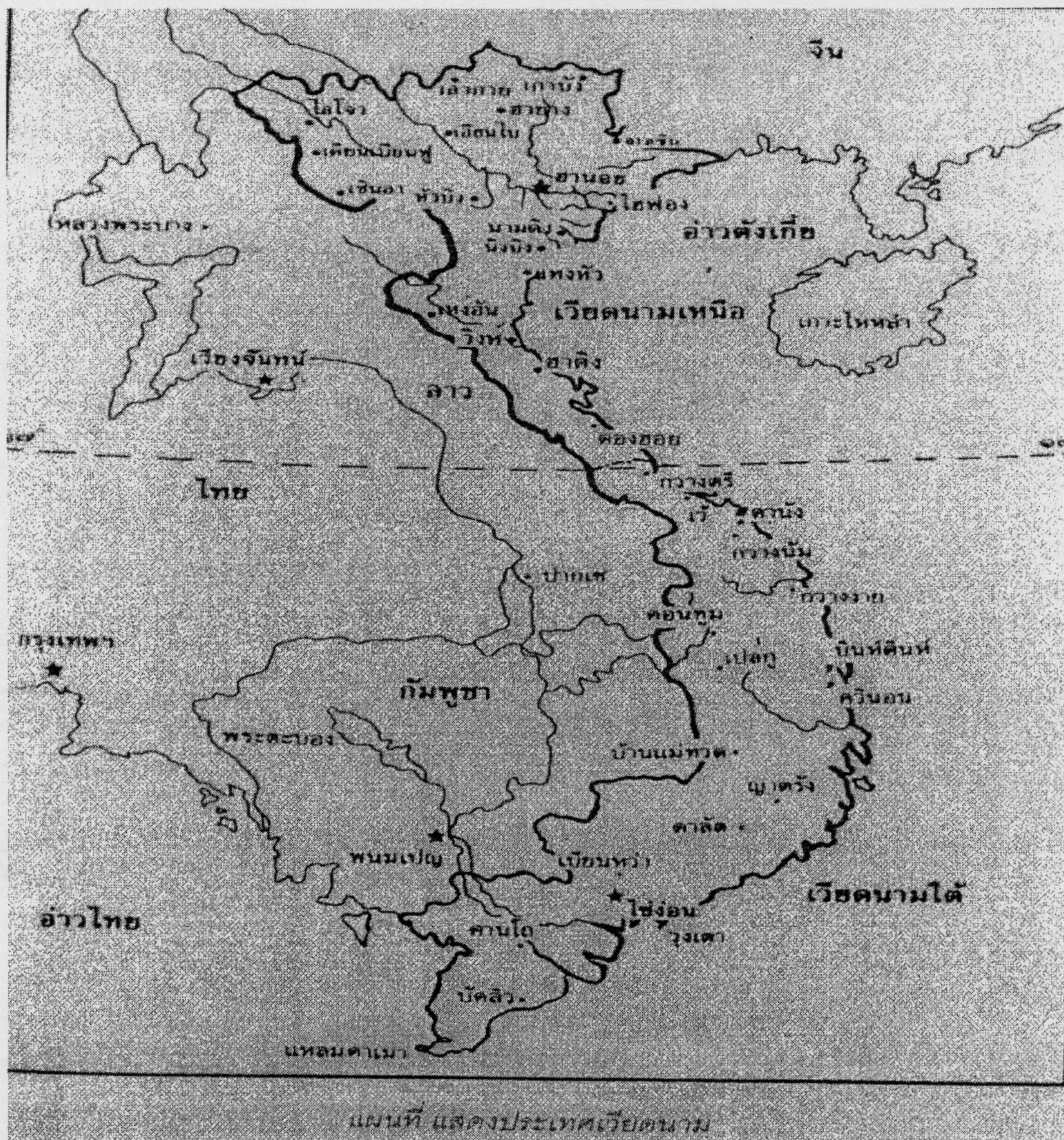
ฝ่ายผู้ไท (หมายถึงไทดำ) ลาว ฮ่อ และญวณ ทั้ง 4 ชาติ ทั้งหญิงชายได้พากันลงอาบน้ำบริสุทธิ์ในหนองฮักหนองฮาย ผิวพรรณจึงได้ขาวผ่องใสเป็นนวลกว่าพวกข่าแจะและมนุษย์ทั้ง 5 ชาตินี้เขาถือเป็นพี่น้องกันโดยถือว่าข่าแจะเป็นพี่ใหญ่เพราะออกมาจากผลน้ำเต้าก่อน

แผนที่แสดงบริเวณที่อาศัยของเผ่าผู้ไท มี ไทขาว ไทดำ และไทแดง ในประเทศเวียดนาม

<u>เมืองแถง (แถน) ในปัจจุบัน</u>

เมืองแถงในปัจจุบันคือ **เมืองเดียนเบียนฟู** อยู่ในเขตเวียดนามเหนือเป็นเมืองที่มีภูเขาล้อมรอบ ตรงกลางเป็นที่ราบลุ่มกว้างใหญ่ มีลักษณะเป็นแอ่งกระทะ หรืออ่างอาบน้ำ อยู่ระหว่างหุบเขามีความยาวเหนือจดใต้ 17 กิโลเมตร และมีความยาวจากตะวันออกไปตะวันตกประมาณ 5-8 กิโลเมตร ภูเขาที่ล้อมรอบสูงเฉลี่ยประมาณ 700 เมตร

มีแม่น้ำไหลผ่านที่ราบกลางของเมืองนี้เรียกว่า " แม่น้ำยวม " หรือ " แม่น้ำยม " เป็นที่แยกจากฝั่งซ้ายของน้ำอู อาชีพหลักของพลเมืองได้แก่การทำนา ผลิตข้าว เมืองแถงมีลักษณะเป็นราชธานีโบราณเมืองเดียนเบียนฟูเป็นเมืองของชนเผ่าไทยในจีนไทยสยามและชนเผ่าไทยได้ผลัดกันยึดครองเมืองนี้ตลอดมาจนกระทั่งถึงปี ค.ศ. 1887 (พ.ศ. 2430) นายพลสยาม ซึ่งพระยาสุรศักดิ์มนตรี ได้ส่งมอบการปกครองให้แก่นายโลกูลสต์ปาวี ผู้แทนของฝรั่งเศส ตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมาและได้เปลี่ยนชื่อใหม่เป็นภาษาเวียดนามว่า " **เดียนเบียนฟู** "

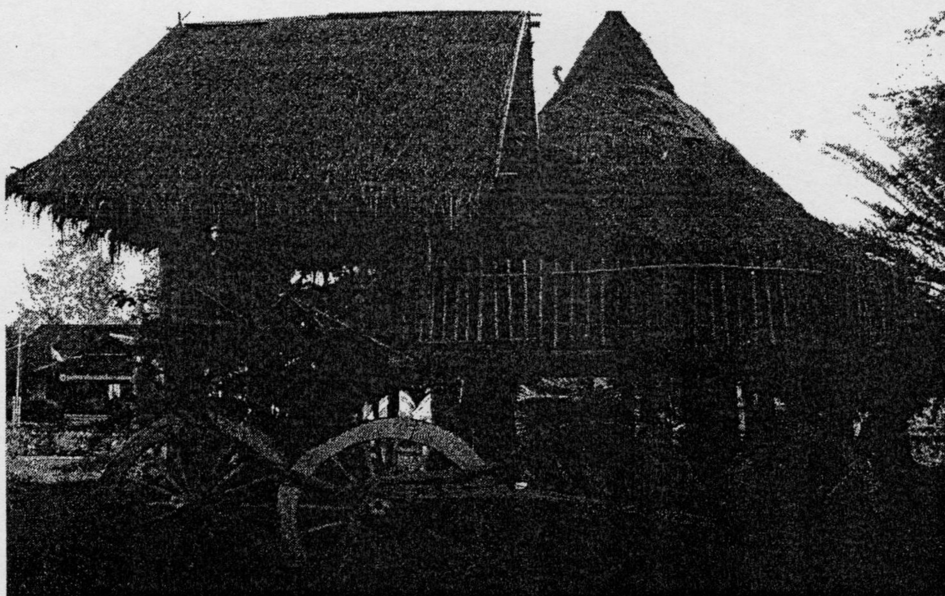

แผนที่ แสดงประเทศเวียดนาม

ลักษณะบ้านเรือนของชาวไทดำ

บ้านของไทดำ (ลาวโซ่ง) เรียกว่า " **เฮือนลาว** " ลักษณะบ้านเรือนดั้งเดิมเป็นเรือนหลังใหญ่ มีหน้าจั่ว ที่จั่วบ้านจะมีไม้ทำเหมือนเขาควายอยู่บนยอดจั่ว ชาวไทดำหรือลาวโซ่งเรียกว่า " ขอกุด" ซึ่งชาวไทดำถือว่าเป็นเครื่องหมายแห่งความสำเร็จ ส่วนระเบียงบ้านทั้งหน้าและหลังบ้านพร้อมทั้งมีบันไดลงทั้งหน้าและหลัง ระเบียงด้านหน้าเป็นที่รับแขกผู้หญิง เรียกระเบียงว่า " กกชาน " ส่วนระเบียงด้านหลังเรียกว่า " กว้าน " สำหรับรับแขกผู้ชาย ส่วนในตัวบ้านจัดมุมใดมุมหนึ่งให้เป็นห้องสำหรับเป็นที่อยู่ของ " ผีบรรพบุรุษ " เรียกว่า " กะล้อห่อง" ในห้องผีจะต้องเจาะช่องข้างฝาบ้านไว้ 1 ช่อง เพื่อเวลาทำพิธีเสนเรือนจะต้องส่งอาหารที่ทำพิธีให้บรรพบุรุษทางช่องนี้ ส่วนตัวบ้านให้จัดเป็นมุมนอนมุมหนึ่ง มุมครัวมุมหนึ่งที่ครัวจะมีเตาไฟและอุปกรณ์การหุงต้มด้วยหม้อดิน เหนือเตาไฟขึ้นไป จะมีหิ้งเพื่อเก็บของใช้จำพวกหวายและไม้ไผ่ เพื่อที่จะรักษาเนื้อไม้และหวายไม่ให้มอดกิน

เมื่อเวลาหุงหาอาหารควันไฟจะขึ้นไปรมของใช้บนหิ้ง ซึ่งชาวโซ่ง จะเรียกหิ้งนี้ว่า " ส่า " ส่วนทางมุมนอนจะเห็นที่นอนและมุ้งซึ่งล้วนแล้วจะเป็นสีดำทั้งสิ้นและจะไม่มีการเก็บที่นอนกันจะกางมุ้งตลอด เพราะถือว่านั่นเป็นที่ส่วนตัว หรือเป็นห้องอีกห้องหนึ่งเช่นกัน ถัดออกไปอีกก็จะมีหิ้งเก็บของเกี่ยวกับเสื้อผ้าของใช้ที่มีค่าใส่ไว้ในหีบที่ทำด้วยไม้ไผ่ ซึ่งชาวโซ่งใช้แทนตู้เสื้อผ้าเรียกหีบนี้ว่า ขมุก ส่วนของหลังคาบ้านมุงด้วยหญ้าคา ฝาบ้านขัดแตะทำด้วยไม้ไผ่ ไม่มีช่องหน้าต่าง มีคตินิยมว่า " **หญิงต้องเย็บปักเป็น ส่วนชายจะต้องฟั่นเชือกควายได้** " จึงจะออกเรือนได้

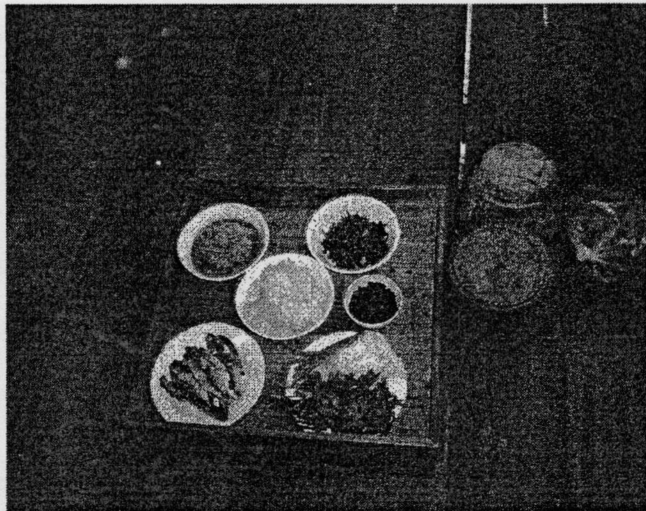

<u>วิถีชีวิตของชาวไทดำหรือลาวโซ่ง</u>

ชาวไทดำมีอาชีพหลัก คือ การทำนา ทำไร่ อาชีพรองลงมา คือ จักสาน เลี้ยงไหม ทอผ้า เย็บหมอน เย็บกระเป๋า โดยการเก็บเอาเศษผ้าต่างๆ ที่เหลือจากการเย็บเสื้อผ้า และเครื่องนุ่งห่มแล้ว นำมาประดิษฐ์เป็นชิ้นเล็กชิ้นน้อย และสนกระจกใส่ในชิ้นผ้านั้น แล้วนำมาติดกับหน้าหมอนหรือกระเป๋าคาดเอวของผู้ชาย ซึ่งเรียกว่า " ฝักเอว" และงานฝีมืออีกมากมาย และมีรับราชการบ้างแล้วแต่ฐานะของครอบครัว

<u>อาหารหลักของชาวไทดำ หรือ ลาวโซ่ง</u>

อาหารหลัก คือ กับข้าวที่มีรสค่อนข้างจัด เช่น แกงหน่อส้ม ผักจุ๊บ แจ่วเอือดด้าน แกงหยวกกล้วย น้ำพริกปลาร้า แกงผำ หมูลอย เลือดค้า แกงบอน และอื่นๆ อีกมากมาย ส่วนข้าวนั้นจะกินข้าวเหนียว ปัจจุบันกินข้าวจ้าวมากกว่าข้าวเหนียว อาหารแต่ละอย่างที่กล่าวมานั้นล้วนแต่อยู่ในพิธีกรรมต่างๆ กันทั้งสิ้น

<u>การแต่งกายของไทยทรงดำ หรือ ลาวโซ่ง</u>

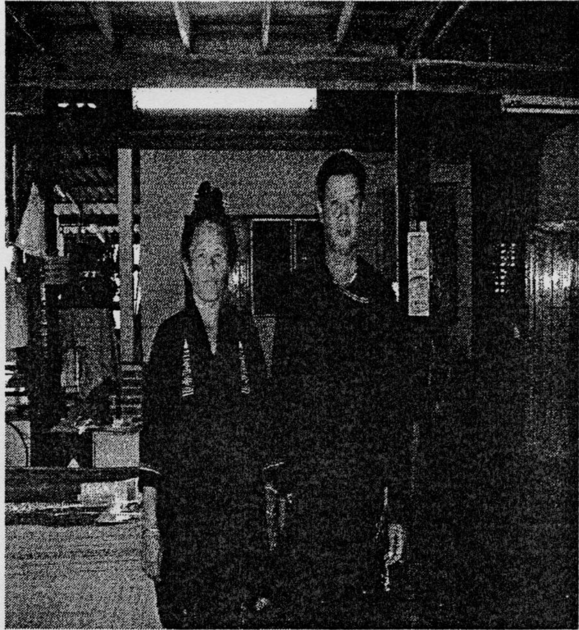
กาแต่งกายของไทยทรงดำเป็นเผ่าพันธุ์เดียวในโลกที่ประหยัดและบอกลักษณะการแต่งกายแต่ละความหมายได้ชัดเจน พอจะแยกเป็น 2 ประเภท คือ แบบเป็นพิธี และไม่เป็นพิธี สีที่ใช้เป็นหลัก มี 5 สี คือ **ดำ ขาว เขียว แดงเลือดหมู และแสด**

การแต่งกายของชายไทดำ ลาวโซ่ง

กางเกงมี 2 แบบ ซ่วงก้อม กับ ซ่วงฮี เสื้อไท เสื้อฮี **งานไม่เป็นพิธี** ใช้ซ่วงก้อม กับเสื้อไท **งานพิธี** ซ่วงฮีหรือกางเกงขายาว และเสื้อฮี หากใส่เสื้อไทนิยมคาดกระเป๋าซึ่งเย็บด้วยผ้า 4 ทบ คาดผูกไว้ ด้านหลัง ด้นหน้าตกแต่งด้วยกระจก ผ้าไหมสีต่างๆ เอาไว้เก็บกระป๋องบุหรี่หรือเงิน เสื้อไทเป็นเสื้อคอตั้ง ไม่มีปกตรงแขนยาว ตรงสะโพกจะบานออกติดกระดุมถี่เท่าใดแสดงถึงเป็นคนละเอียดรอบคอบนิยมติด 19 เม็ด 21 เม็ด 27 เม็ด กระดุม 1 ชุดเรียกว่า 1 ซุ่ม จะติดจำนวนคี่ ดังนั้นหากใครติดรังดุม

มากเท่าใดญาติต้องช่วยใส่ลูกกระดุมให้เป็นการแสดงออกเป็นความเอื้ออาทรต่อกัน ผ้าขาวม้าลาวนิยมพาดบ่า หรือโพกศีรษะ ผ้าขาวม้าจะเป็นลายทางๆ ไม่เป็นตาสี่เหลี่ยม สีที่ใช้คั่นผ้าขาวม้าเป็นสีหลักดังกล่าว พื้นมักจะเป็นสีขาวไม่นิยมพื้นสีดำ เสื้อฮีชาย ที่คอเดินด้ายหลายสีชายเสื้อด้านในตกแต่งด้วยเอื้อแส่ว ด้านข้างตัวเสื้อจะเย็บขอกุด เป็นจุดสวยที่จะโชว์ คือบริเวณนี้เพราะอยู่ด้านนอก ใต้รักแร้ จะตกแต่งด้วยเอื้อแส่ว ไม่มีเสื้อชั้นในหรือกางเกงใน กางเกงในใช้ซ่วงก้อม

การแต่งกายของหญิงไทดำ

มีแบบเป็นพิธี และไม่เป็นพิธี **แบบไม่เป็นพิธี** หญิงนุ่งผ้าถุงลายแตงโมกับเสื้อก้อม ผ้าสไบต้องใช้เป็นประจำสำหรับคล้องคอเวลาคุยกับหนุ่ม เอาไว้โพกผมมิให้หลุดเวลาทำงานหรือพันเอวหรือสะโพกเวลาทำงานเพื่อให้กระชับหรือนุ่งผ้าตาหมี่เอาไว้ใช้ในพิธีเสนซึ่งส่งของสวยงามไปให้ผีใช้ **แบบเป็นพิธี** นุ่งผ้าซิ่นตาหมี่หรือผ้าซิ่นลายแตงโมกับเสื้อฮี การใส่เสื้อฮี หมายถึงการแต่งกายอย่างเรียบร้อยแสดงถึงความเคารพ การใส่เสื้อฮีจะใส่ด้านที่ไม่มีลวดลายสวยงาม สำหรับด้านในของเสื้อฮีใช้ในการคลุมโรงศพเพียงอย่างเดียว คลุมทั้งศพผู้หญิงหรือผู้ชาย แต่ใช้เสื้อฮีผู้หญิงไม่ใช้เสื้อฮีผู้ชายแม้กระทั่งแต่งกายให้ศพ ก็ต้องใส่เสื้อฮี เพื่อที่จะได้ไปเฝ้าแถน และต้องใส่ด้านที่คนมีชีวิตใส่ เสื้อฮีใช้ในงานมงคลและอวมงคล บอกถึงฐานะของผู้ใส่ว่าเป็นเขยหรือสะใภ้

การนุ่งผ้าถุง เด็กจะนุ่งทบไปข้างหน้าเหมือนคนไทย เริ่มเป็นสาวเริ่มนุ่งผ้าต่อหัวซิ่นและนุ่งแบบ “ หน้าวัว “ คือ ทบทั้ง 2 ด้าน มาไว้ตรงกลางหน้าท้องและพับมุมผ้ามารวมตรงหน้าท้องทั้งนี้เพื่อสะดวกในการเดินทาง เพราะการทอผ้าด้วยมือหากแรงกระแทกไม่แข็งแรงเนื้อผ้าจะแยก นุ่งก็ต้องระวังนั่งก็ต้องระวัง

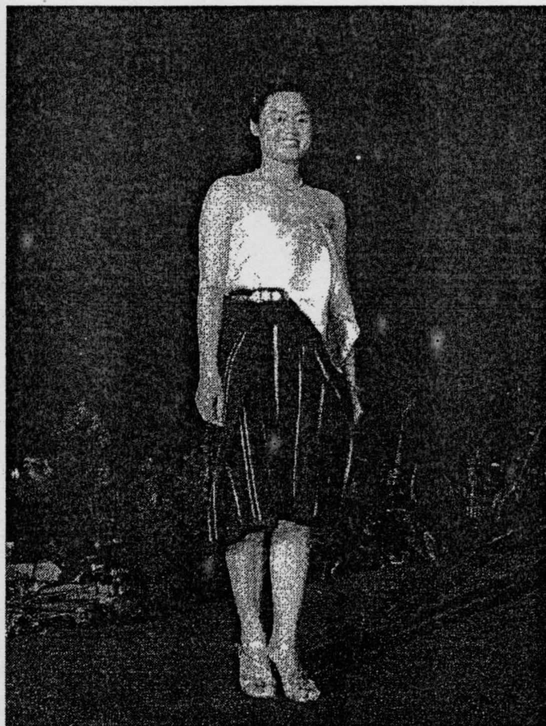
ผ้าเปียว หมายถึง ผ้าดำที่ตกแต่งด้วยดอก ซึ่งทำด้วยเส้นไหม จะมีลวดลายต่างๆที่นิยมมากคือ " **เปียว** " เปียวดอก จะมีด้านละ 2 ดอก ดอกจะขดเป็นวงกลม มี 8 ขด ตรงกลางจะเป็นเหลี่ยมหากตัดชายผ้าเปียวเป็นสามเหลี่ยมแล้วทำดอกทั้ง 4 ด้าน เรียกว่า " **เปียวขาบัว** " หากทำเป็นลายคล้ายดาวกระจาย เรียกว่า " **เปียวเบาะผักแว่น** " แต่ที่จะปรากฏเป็นที่รู้จักกันมากที่สุด คือ เปียวเบาะ หญิงที่จะใช้เปียวได้ต้องมีอายุและแต่งงานแล้ว เด็กสาวใช้ผ้าแถบ (สไบสี)

เสื้อต๊ก คือใส่เสื้อทุกข์เมื่อญาติผู้ใหญ่เสียชีวิต ผู้ที่จะใส่คือ ลูกหลานใกล้ชิด จะเป็นผีเดียวกันหรือไม่ใช่ผีเดียวกัน หากเป็นญาติใส่เสื้อต๊ก เสื้อต๊กใช้แบบเดียวกันทั้งชายและหญิง มีลักษณะเป็นคอแหลม ทั้งด้านหน้าและด้านหลัง เย็บไม่ต้องมั่นคงพออยู่ได้ไม่มีแขน ใช้แขนในตัว หากพ่อแม่เสียชีวิต ลูกๆต้องโพกศีรษะด้วยผ้าขาวตัดเป็นสี่เหลี่ยมแล้วพับเป็นสามเหลี่ยมโพกศีรษะ การโพกศีรษะต้องระวังยังมีผู้ใกล้ชิดมีชีวิตอยู่ไม่นิยมโพกศีรษะใส่เสื้อต๊กอย่างเดียว

<u>เครื่องประดับของชาวไทดำ</u>

เครื่องประดับจะประดับด้วยเงินทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็น ตุ้มหู สร้อยคอ กำไลมือ กำไลข้อเท้า เข็มขัดคาดเอว ส่วนผู้ชายก็จะมีเข็มขัดคาดเอวเหมือนกัน แต่จะทำด้วยผ้าที่มีลวดลายสวยงามมาก โดยจะใช้กระจกเงา ฝนเป็นอันกลมๆ เล็กๆ ถักด้วยด้ายรอบกระจกและใช้ผ้าสีตัดเป็นลวดลายปะเป็นแถวๆ ด้านในเย็บเป็นกระเป๋าใส่ของส่วนตัว เช่น ยาเส้น ใบจาก ไม้ขีด ยาประจำตัว และสตางค์

<u>เสื้อผ้าที่ใช้ในชีวิตประจำวัน</u>

1. เสื้อไทชาย
2. เสื้อก้อมหญิง
3. เสื้อฮีชาย
4. เสื้อฮีหญิง
5. เสื้อห่งเห่ง
6. เสื้อน้อย (เสื้อชั้นในสตรีชาวไทดำ)
7. ส้วงก้อมชาย
8. ผ้าซิ่นลายแตงโม
9. เสื้อต๊ก

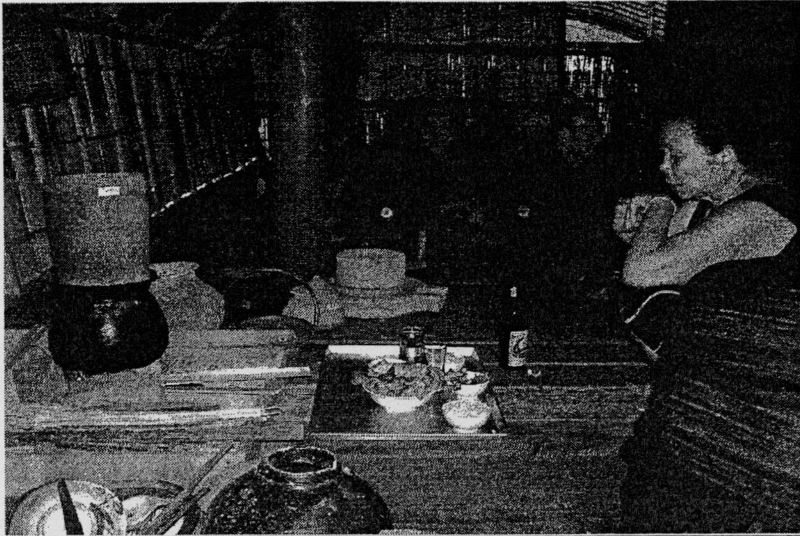
<u>การเรียกขานโซ่ง (ไทดำ)</u>

มีบางท่านกล่าวว่า ไทยทรงดำ มีพื้นฐานมาจากการเรียกขานตามการสวมกางเกงดำที่เรียก **ส้วงดำ** เป็น **ไทยส้วงดำ** แล้วเพี้ยนมาเป็น **ไทยทรงดำ** หรือคำว่า **โซ่ง** เลือนมาจากคำว่า " **ซ่ง** " และ " **ทรง** "

คำว่า "**ไทสง**" เป็นภาษาไทในสิบสองจุไท หมายถึง คนไทที่อยู่นอกเมืองอยู่ตามป่าเขา อันเป็นคำที่ตรงกันข้าม " **ไทเมือง** " ที่อยู่ในเมืองไทดำที่มาอยู่ในประเทศไทย อาจเป็นพวกที่อยู่นอกเมืองก็ได้ จึงมีชื่อติดมาว่า " ไทสง" แล้วเพี้ยนมาเป็น ไทโซ่ง ไทยทรงดำ และลาวโซ่ง เพราะอพยพมาจากลาวตอนเข้าประเทศไทย

ความเชื่อของผู้ไทดำ (โซ่ง)

ไทยโซ่งมีความเชื่อในเรื่อง " ผี " และ " ขวัญ " เป็นอย่างมาก ในที่นี้หมายถึง เทพยดา โดยเฉพาะมีความเชื่อในเรื่อง " ผีเรือน " เป็นดุจศาสนาประจำตัวทีเดียว และมีเรื่อง " ขวัญ " ว่าเป็นสิ่งติดตัวมาแต่กำเนิด และเชื่อว่าคนเราจะได้ดีมีสุขมีทุกข์โศกเคราะห์ร้าย หรือเจ็บไข้ได้ป่วย ก็เพราะ " ขวัญ " ที่อยู่ในตัวของตนนี้เป็นสาเหตุเมื่อใดขวัญออกจากตัวไป หรือมัวไปหลงทางอยู่ที่ใด ก็อาจจะทำให้เกิดเจ็บป่วยไข้หรือเคราะห์ร้ายได้ ไทดำจึงทำพิธีเรียกขวัญแบบต่างๆ หลายแบบ จะเห็นได้ว่าความเชื่อถือเรื่องผีและขวัญของผู้ไทดำ ก็ไม่แตกต่างกับประเพณีความเชื่อถือตามแบบไทยแท้ๆ แต่โบราณกาลแต่อย่างใด

สำหรับไทดำ ผีที่นับถือว่าสำคัญและอยู่ใกล้ชิดกับตนนั้น ก็ได้แก่ผีบรรพบุรุษ ซึ่งเรียกว่า " ผีเฮือน " คือผีของปู่ ย่า ตา ยาย ที่ถึงแก่กรรมไปแล้ว ได้อัญเชิญมาไว้บนเรือนจัดให้อยู่ ณ ที่ ที่เรียกว่า " **กะล้อห่อง** " หรือที่เรียกว่าห้องผีเรือน ชาวไทดำจะต้องทำพิธีเซ่นไหว้ ทุกๆ 10 วัน (ชนผู้น้อย) และทุกๆ 5 วัน (ชนปกครอง หรือ ผู้ต้าว) เรียกว่า " **ปาดตง** "

ชาวไทดำ นับถือผีเรือน เสมือนหนึ่งหลักยึดเหนี่ยวทางใจ จะทำการสิ่งใดหรือเมื่อมีใครมาหาสู่เรือน จะต้องบอกกล่าว เล่าสืบ นำสุราไปบอกผีเรือน เรียกว่า " **หน่องก้อ** " ถ้านำสิ่งไม่งามขึ้นบ้านเรือนเป็นการฝ่าฝืนประเพณี ก็จะเป็นการ " **ผิดผี** " (การทำผิดประเพณี) เมื่อผิดผี ต้องทำการขอขมาต่อผีเรียกว่า " **เสื้อผี** "

งานประเพณี

1. ประเพณีขึ้นเฮือนใหม่
2. ประเพณีปาดตง

3. ประเพณีเกี่ยวกับความรัก
   3.1 การลงขวง
   3.2 การล้วงสาว
   3.3 การอิ้นกอน
      อิ้นกอน มี 3 แบบ
         3.3.1 อิ้นกอนค้าง
         3.3.2 อิ้นกอนสู่แลง
         3.3.3 อิ้นกอนเตียว (กลับ)
4. ประเพณีการแต่งงาน
5. ประเพณีเสนเรือน
   5.1 เสนเรียกขวัญ หรือเสนโต๋
   5.2 เสนรับมด หรือเสนฮับมด
   5.3 เสนตั้งบั่งหน่อ
   5.4 เสนฆ่าเกือด
   5.5 เสนเต็ง หรือเสนน้อยจ้อย
   5.6 เสนสะเดาะเคราะห์
   5.7 เสนแผ่วเฮือน
   5.8 เสนกวั๊ดกว้าย
   5.9 เสนแก้เคราะห์เฮือน
   5.10 เสนเอาผีขึ้นเรือน
6. ประเพณีแปงขวัญ
7. ประเพณีงานศพ

ประเพณีประจำบ้าน

ประเพณีประจำบ้านคือ พิธีกรรมซึ่งแต่ละบ้านพึงกระทำทั้งนี้มักเกี่ยวกับการเซ่นไหว้ผีเรือนมีดังนี้

ประเพณีขึ้นเฮือนใหม่

เมื่อปลูกบ้านใหม่ก็จะทำพิธีขึ้นบ้านใหม่ ซึ่งมักกระทำเวลาบ่ายหลังจาก 15.00 น. ล่วงไปแล้ว ซึ่งมักจะมีหมอพิธีมาทำพิธีให้ หมอพิธีขึ้นบ้านใหม่อาจจะเป็นหมอเสนหมูหรือไม่ใช่ก็ได้ความรู้ความสามารถเล็กน้อยก็ทำได้ ถือเป็นพิธีชั้นกลาง หมอพิธีจะมาข่มขวง คือข่มสิ่งเลวร้าย ผีร้ายออกจากไม้ที่ปลูกไปอยู่ที่อื่นขนอุปกรณ์ที่จำเป็นในการดำรงชีวิตขึ้นบ้าน **ของใช้ในพิธี ขมุก ไหเอือด (ไหพริก) ไหเกลือ ไหนึ่งข้าว ที่นอน หมอนมุ้ง เสื่อ สาด** ฯลฯ แล้วจึง " **เลาผีเฮือน** " คือการบอกเล่า

หรือเชิญผีเรือนมาอยู่บนบ้านใหม่ แล้วทำพิธี " **จี่ไฟไหข้าว** " (นึ่งข้าวก่อไฟบนเตาที่ใช้ก้อนหิน 3 ก้อน เรียกว่าก้อนเส้า) เลี้ยงอาหารค่ำแล้วเสร็จพิธี ไม่นิยมบอกแขกมาก 5-6 สำรับอาหาร คนบ้านใกล้เรือนเคียงไม่มีการให้ของขวัญ มีแต่คำอวยพร ให้อยู่ดีมีความสุข อายุมั่นขวัญยืน

พิธีปาดตง

การเลี้ยงผีเรือนประจำสัปดาห์ ซึ่งการนับวันในหนึ่งรอบจะนับ 10 วัน ในระยะนั้นไทยทรงดำจะทำการเลี้ยงผี หนึ่งครั้ง สำหรับผู้ถูกกำหนดว่าเป็นผู้น้อย ผู้ที่ถูกกำหนดว่าเป็นผู้ท้าวจะเลี้ยงผี 2 ครั้งในช่วงการนับหนึ่งรอบของวันที่เรียกว่าหนึ่งสัปดาห์ของไทยทรงดำ **ปาดตง แปลว่า พาดหรือวาง** ลักษณะของการเซ่น **ตง คือ ผีเรือน** ผีหลักของบ้าน ปาดตงจะทำตลอดปี แต่ครั้งสำคัญที่สุด คือ ปาดตงข้าวใหม่ มีการเรียกเพื่อนมากินงายตง ซึ่งเป็นอาหารมื้อเช้า มื้อเย็นไม่นิยมเชิญมากินกัน เป็นการแจ้งต่อผีเรือนว่าลูกหลานอุดมสมบูรณ์ด้วยข้าวปลาอาหาร ซึ่งเครื่องเซ่นจะมีลักษณะเฉพาะคือ ข้าวเม่า ข้าวฮาง (ข้าวนึ่งทั้งเปลือกและนำไปผึ่งแดด เมื่อแห้งแล้วนำไปตำเป็นข้าวสารและนำมานึ่งอีกครั้ง) บางบ้านปลูกข้าวพิเศษไว้เพื่อปาดตง คือ ข้าวเหนียวดำ เรียกว่า " ข้าวเหล็กหลำ " นอกนั้นมีปลาปิ้ง กบโอ่ คือล้วงไส้กบออกทางปากแล้วยัดเครื่องแกงเผ็ดที่สับเนื้อกบให้ละเอียดปนกับเครื่องแกงใส่ลงไปในท้องกบ แล้วจึงนำกบไปนึ่งให้สุกและย่างอีกครั้งหนึ่ง หรือจะย่างโดยไม่นึ่งก็ได้ แต่จะจ้องใช้ไฟอ่อนๆ มิฉะนั้นเครื่องในท้องของกบจะไหม้ **ของใช้ในพิธี ข้าวเหนียวดำ ปลาปิ้ง กบโอ่ ปลาปิ้งงบ นอกนั้นก็มี ผลไม้ต่างๆ เผือก มัน ข้าวต้มมัด กล้วย อ้อย ขนุน ปูม้าปลาทะเลเท่าที่หาได้**

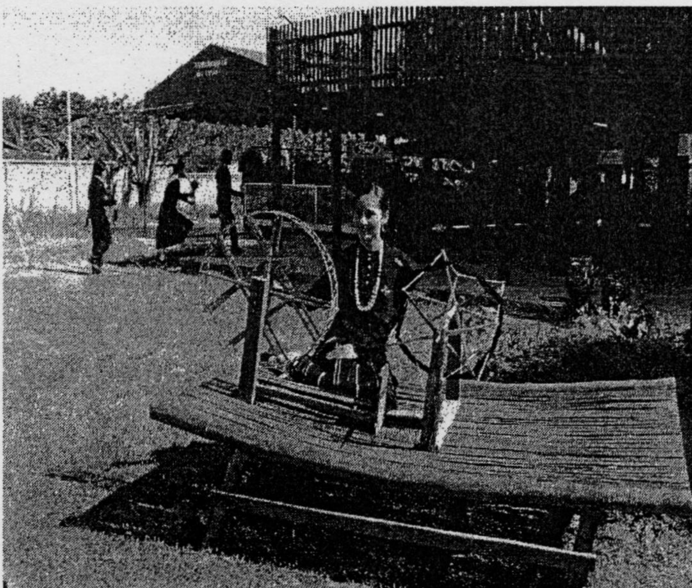
การอยู่ขวงหรือลงข่วง

เป็นประเพณีอย่างหนึ่งของผู้สาวไทยโซ่งที่นิยมกันอยู่ ได้แก่การที่หญิงสาวกลุ่มหนึ่ง ประมาณ 3-4 คน หรือมากกว่านั้น ลงมาทำงานเล็กๆน้อยๆ เช่นปั่นฝ้าย เย็บปักถักร้อย จักสาน ตำข้าว เป็นต้น ที่ขวงหรือลานขวงคือเป็นลานในบริเวณบ้าน หรือของหมู่บ้านลงมาทำงานในตอนกลางคืน ประมาณทุ่มหรือสองทุ่มหลังจากเสร็จงานในตอนกลางวันแล้ว การมาทำงานเช่นนี้เรียกว่า " **อยู่ขวง** " ความหมายก็คือ มาทำงานในบริเวณลานบ้านในตอนกลางคืนนั่นเอง โดยปกติก็นั่งกันเป็นกลุ่มวงกลม จุดไฟไว้ตรงกลางให้สว่างพอเห็น

ความสำคัญของการอยู่ขวง คือการเปิดโอกาสให้ชายหนุ่มได้มาเที่ยวเรียกว่า " **แอ๊ปสาว** " (รู้จักคุ้นเคยกับหญิงสาว) เพื่อได้รู้จักสนทนากัน บางครั้งหมู่บ้านหนึ่งๆ มีหลายข่วงชายหนุ่มก็เลือกเที่ยวชมได้สบาย เรื่องที่สนทนากันก็จะถามถึงชื่อที่อยู่ทำมาหากิน ถ้าคุ้นเคยก็กล่าวหยอกล้อกันไป แต่ผลสุดท้ายก็ไม่พ้นเรื่องรักๆ ใคร่ๆ อุปนิสัยใจคอและสติปัญญาซึ่งกันและกันได้ก่อนที่จะแต่งงานหรือกล่าวได้ว่าการอยู่ขวงเป็นสื่อนำให้ชายหญิงมีโอกาสเลือกคู่ครองกัน

การอยู่ขวงนั้น อยู่ไปถึงเวลาประมาณ 24.00 น. จึงเลิก การอยู่ขวงทำงานบ้านเช่นนี้ทำได้ตลอดปี ไม่เลือกฤดูกาลอย่างการอิ้นกอน คือการเล่นลูกช่วงแต่ถ้าระยะไหนต้องทำงานตอนกลางวันหนักๆ ก็อาจจะหยุดอยู่ขวงระยะหนึ่งก็ได้

กติกามารยาทในการเที่ยวขวง คือ ความเป็นประชาธิปไตยและน้ำใจนักกีฬาหนุ่มคนใดหรือกลุ่มใด คุยอยู่กับสาวหากมีหนุ่มกลุ่มอื่นให้โอกาสกลุ่มมาทีหลัง ต่อจากนั้นก็จะกลับเข้าไปอีก แสดงให้รู้ว่าเขาสนใจอยู่ก่อนแล้วอย่างจริงจังกลุ่มอื่นไม่ควรมาสนใจ แต่ทั้งนี้กลุ่มหนุ่มจะมีไมตรีต่อกันไม่ผิดใจกัน จึงเป็นความงดงามทางวัฒนธรรมที่ควรประกาศคุณค่า

ประเพณีล้วงสาว

การที่สาวไม่ได้นั่งลงขวงหากหนุ่มคนใดอยากจะคุยต้องหาวิธีที่จะให้สาวรู้ตัวนั้นคือพิธีล้วงสาวหรือจกสาว โดยหนุ่มต้องมีไม้ล้วงสาวซึ่งจะมีลักษณะคล้ายไม้ตะพดขนาดยาวหนึ่งศอกเศษและใช้ส่วนที่แหลมของไม้ล้วงสาวแทงไปบนที่นอนให้สาวรู้ตัว สาวก็จะขยับตัว ซึ่งหนุ่มมักจะรู้ได้เพราะสมัยก่อนนอนบนฟาก หากนอนกระดานก็ไม่ต้องตอกตะปู หากใครไม่มีไม้ล้วงสาวประจำกายก็จะใช้ดินเหนียวผูกติดปลายเชือกกล้วยและนำเชือกผูกปลายไม้ชิ้นเล็กๆ พอที่จะลอดช่องได้ และส่งก้อนดินเหนียวไว้ให้ถูกตัวสาว สาวรู้ตัวก็จะดึงดินเหนียวหรือเอาเล็บจิกดินเหนียวไว้เป็นการบอกให้หนุ่มรู้ตัวว่าตนเองรู้ตัวแล้ว สาวก็จะจุดตะเกียงงอยเพียงงอยเดียว (ขณะที่ตะเกียงงอยมี 3 ไส้) เพียงเพื่อให้เกิดแสงสว่างและแจ้งให้ผู้ปกครองทราบว่าตนไปคุยกับหนุ่ม ไม่ได้เป็นการลักลอบ และเป็นเครื่องเตือนใจไม่ให้ผิดประเพณี

การอิ้นกอน (การเล่นลูกช่วง)

" อิ้น " แปลว่า เล่น (สำเนียงโซ่งใช้อิ่น) กอน คือ " ลูกช่วง " ลูกช่วง คือ ผ้าสี่เหลี่ยมยัดด้วยเมล็ดฝ้าย ดีที่สุดเมล็ดนุ่น รองลงมาเมล็ดมะขามเอาไว้โยนแกล้งให้เจ็บ มีพู่ห้อย 5 มุม มีสายสำหรับจับโยนยาวประมาณ 1 ช่วงแขน การเล่นเพื่อเป็นการสมานสามัคคีรู้นิสัยใจคอตลอดนำไปสู่ความรักและการแต่งงาน การเล่นจัดเล่นในเดือน 5 หรือ เดือน 6 หนุ่มที่จะเล่นลูกช่วงตั้งแต่อายุ 15 ปีขึ้นไป มีหัวหน้าฝูงกอน คือ คนที่มีครอบครัวแล้วหรือหนุ่มสูงอายุที่คอยควบคุมดูแลพฤติกรรมต่างๆ ในกลุ่มซึ่งเรียกว่า " **ฝูงกอน** " มีจำนวน 15-20 คนขึ้นไป ในจำนวนนี้จะมีหมอแคน เป็นคนที่ได้รับมอบความเคารพนับถือไม่จำเป็นต้องเป็นหัวหน้าฝูงกอน

วิธีการอิ้นกอนจะมี 3 แบบ 1. อิ้นกอนค้าง 2. อิ้นกอนสู่แลง 3. อิ้นกอนเตียว (กลับ)

การอิ่นกอน (เล่นคอน) ของชาวไทยทรงดำ

1. อิ้นกอนค้าง หนุ่มจะไปตั้งแต่ตอนสายปรบมือให้สาวในหมู่บ้านรู้จักว่ามีฝูงกอนจะมาขอเล่นลูกช่วงแล้วมารวมที่ขวง รับหนุ่มไปค้างบ้านตนหรือไปช่วยงานในบ้านตนหรือบ้านที่เป็นหัวหน้าขวง หนุ่มจะไปช่วยตักน้ำ ตำข้าว แล้วแต่สาวบ้านใดมีงานตกเย็นทำอาหารเลี้ยงกัน หนุ่มก็จะเข้าไปช่วยสาวทำอาหารศึกษาและสังเกตพฤติกรรมของสาวหัวค่ำสาวจะใส่เสื้อฮีลงมาต๊อดกอน (โยนลูกช่วง) หนุ่มน้อยก็ใส่เสื้อฮี เสร็จแล้วรับประทานอาหารเย็น (กินแลง) ต่อจากนั้นถึงจะมีการฟ้อนรำ ฟ้อนรำเสร็จวานสาว คือ การจองเป็นคู่คุยกันในคืนนั้นหลังจากนั้นหนุ่มจะค้างที่บ้านสาวหรือนอนที่ขวงแล้วแต่ความสมัครใจ

2. อิ้นกอนสู่แรง หนุ่มมาตอนหัวค่ำ มารับประทานอาหารด้วยและร้องรำวานสาวแล้วกลับบ้านโดยไม่ค้างคืน วิธีการเล่นลูกช่วงเหมือนกับอิ้นกอนค้างต่างกันตรง ฝูงกอนไม่ได้ค้างคืนเท่านั้น

3. อิ้นกอนเตียว หนุ่มมาตอนมืดประมาณ 20.00 น. คือรับประทานอาหารเย็นมาก่อนแล้วจึงมาปรบมือขอเล่นลูกช่วง ปรบมือเป่าแคนเริ่มร้องรำหลังจากนั้นจึงต๊อดกอน (โยนลูกช่วง) และวานสาวเสร็จแล้วกลับบ้านตนเอง

การวานสาว

ถึงเวลาวานสาวจะพรางกองไฟไม่ให้สว่าง สาวจะนั่งเรียงตามลำดับสูงอายุจะอยู่หัวแถว สาวจะเอาผ้าสไบคลุมหน้าไม่ให้รู้ว่าเป็นใคร สาวที่มานั่งเพื่อให้ถูกเลือกเป็นคู่คุยต้องอายุเกิน 18 ปี ถึงจะโอ้บ่าวได้ (คุยสองต่อสอง) หัวหน้าขวงจะกล่าวว่า " ใครจะวานแม่ที่ 1 " หนุ่มคนใดต้องการจะคุยก็ลุกขึ้นยืน สาวจะเป็นผู้พาไปหาสถานที่สำหรับคุยโดยจะเรียกไปทีละคนจนหมดสาว หากไม่มีคู่คุยจะนั่งรวมกันอยู่ที่แคร่ คือคนที่แต่งงานแล้ว หมอแคน ก็จะคุยกับสาวน้อยที่ยังคุยกับหนุ่มสองต่อสองไม่ได้ การไปนั่งคุยก็จะมีบริเวณจำกัด เช่น กองฟาง ใต้ถุนฉางข้าว ลานบ้าน ซึ่งจะอยู่ห่างกันพอสมควร หัวหน้าขวงต้องคอยเดินตรวจเป็นระยะเพื่อป้องกันการเผลอใจและการลวนลาม

กำต๊อดกอน (คำโยนลูกช่วง)

(ช) ต๊อดมะข่ายมาหาดอน ต๊อดมะกอนเมือหาหว่า ต๊อดขึ้นฟ้ามะข่ายโยนโหง

(ญ) ฮับเน้อปี่น้องฮับเน้อ มะกอนสายฝ้ายข่อยผู้ฮ้ายต๊อดเส่าหย่าหมาง อย่าหมาง เล่

(ช) ฮับเน้อหล้าฮับเน้อ มะกอนสายดีใครแมดีฮับเห้าได้เล่

(ญ) ฮับเน้อปี่น้องฮับเน้อ มะกอนสายเผือใครมีเจือฮับมะได้ละเล่

กำเซิ่งกอน

<u>แคนแล่น</u>

(ช) รำมารำมาคนสวยอย่าช้ารี่ำไร เห็นพี่คนไม่สวยไม่อยากรำด้วยหรืออย่างไร

(ญ) รำมารำมาคนสวยอย่าช้ารี่ำไร เห็นพี่คนสวยน้องอยากรำด้วยออกจะตาย

(ช) หงส์ หงส์ หงส์ อย่าทะนงไปนัก ปีกของเจ้าจะหักลงไปปักกลางหนอง ยามเมื่อฉันแลมองหงส์ทอง ขยับปีกบิน

(ญ) นกยูงรำแพนนกอีแอ่นลอยละล่อง สาริกาเลี่ยมทองอยู่ในห้อง ไหนเอย เอ่อ เออ เออ เอย เจ้าดอกรัก เอย เอ้าฮาไฮ้ เจ้าดอกมะนาวคนที่ใส่เสื้อขาว รำแนไปเลย เอ่อ เออ เออ เอย

<u>แคนแกร</u>

(สร้อย) หน่อย น้อย นอย หน่อย น้อย น่อย หน่อย นอย นอย ชะ ชะ หน่อย น้อย นอย หนอย หนอย หนอย เอย

(ช) พี่ฮักน้องจริงๆ เอาปืนมายิงพี่ก็ยอมตาย บ้านของน้องนี่หนา คือป่าช้าพี่ชาย (สร้อย)

(ญ) ไม่จริงและไม่จังดอกกระมังพ่อวัวสะเหลิง (ซ้ำ) เห็นตัวเมียวิ่งมา อ้อ อ้อ เห็นตัวเมียวิ่งมา กลัวจะบ้าตาเซิง (สร้อย)

(ช) พี่บอกให้น้องมีผัวใช่บอกเรื่องชั่วนั่นเสียเมื่อไร (ซ้ำ) หนุ่มๆ มีเมียกันหมด ชะ ชะ หนุ่มๆ มีเมียกันหมด น้องจะอดลิ้มรสผู้ชาย (สร้อย)

(ญ) พี่บอกให้น้องมีผัวกงการของตัวนั่นเสียเมื่อไร (ซ้ำ) น้องอยากเป็นสาวนานๆ อ้อ อ้อ อยากเป็นสาวนานๆ ให้สำราญหัวใจ (สร้อย)

(ช) แม่ดอกบัวกลางสระจะบานคอยพระหรือบานคอยเณร (ซ้ำ) หากจะบานคอยพี่ ชะ ชะ หากจะบานคอยพี่ไว้บานพรุ่งนี้ตอนเย็น (สร้อย)

(ญ) หากว่าพี่จะบวชไม่มีคู่สวดน้องจะหาให้ (ซ้ำ) อยากให้บวชนานๆ อ้อ อ้อ อยากให้บวชนานๆเป็นสมภารรับพวงมาลัย (สร้อย)

<u>แคนย่าง</u>

(ช) จึม จึ้ม อย่าลืมชู้เก่า ชู้เก่าเคยเล่นให้เต้นเข้ามาจะได้เห็นหน้าเห็นตาชื่นใจ

(ญ) อิ้นเสียไต่เฮาอิ้นเสีย ตั้งแต่นี้เมือหน้าเอ็ดนาหันหลังเส่าย์ฟ้าก้มหน้าเส่าย์ดินสองมืองมขี้ตมในน้ำ สองมือก้ร้ามขี้ดินในนา สองมือคว้าข้าวสุกในหม้อผู้โกยมาป้อแล่นสะแล่นส่าย เอ็มนายไปซ่อนฟ้าแหลด ฮ้อนผู้ซ่าตัดตางเฮื้อ นะ เฮือะ

<u>แคนระบำ</u>

(ช) เอ่ยช่อจำปีฉันรักคนดี ฉันจึงได้มาเอ่ยช่อจำปาขอให้เทวาคุ้มครองป้องกันกลิ่นหอมโชยมาเมื่อได้เวลาสายัญ เมฆน้อยลอยมากั้น เมฆน้อยลอยมากั้นมาใกล้กันเมื่อฉันรักเธอ มาใกล้กันเมื่อฉันรักเธอ

(ญ) เอ่ยช่อดอกรักหัวอกจะหักแล้วเธอจ๋า (ซ้ำ) กลิ่นหอมโชยมาเมื่อได้เวลาสายัญห์เมฆน้อยลอยมากั้น เมฆน้อยลอยมากั้นมาใกล้กันเมื่อฉันรักเธอ มาใกล้กันเมื่อฉันรักเธอ

(ช) เอ่ยช่ออันชัญคนเรารักกันฉันจึงได้มา (ซ้ำ) กลางคืนนอนฝันกลางวันนอนละเมอ นอนละเมอถึงเธอทุกวัน นอนละเมอถึงเธอทุกวัน

(ญ) **เอ่ยช่อมาลีฉันรักคนดีฉันจึงได้มา (ซ้ำ) กลางคืนนอนฝันกลางวัน นอนละเมอ นอนละเมอถึงเธอทุกวัน นอนละเมอถึงเธอทุกวัน**

(ช) **เอ่ยช่อเอียงเชียง หาผัวกะเหรี่ยงเอาไว้ขายพริก (ซ้ำ) กลิ่นหอมโชยมาเมื่อได้เวลาสายัญห์ เมฆน้อยลอยมากั้น เมฆน้อยลอยมากั้น มาใกล้กันเมื่อฉันรักเธอ**

การฟ้อนแคนของชาวไทยทรงดำ

ประเพณีแต่งงาน

การแต่งงาน เรียกตามภาษาผู้ไทยโซ่งว่า " **งานกินดอง** " หรือ " **งานกินหลอง** " ซึ่งมีความหมายว่า " งานเลี้ยงเพื่อเกี่ยวดองความเป็นญาติกัน" ชายหนุ่มหญิงสาวไทยทรงดำ เมื่อมีความรักใคร่ชอบพอถึงขั้นจะแต่งงานกันนั้นแล้ว ฝ่ายชายก็จะส่งผู้ใหญ่ (เรียกว่าเถ้าแก่) ไปสู่ขอกับพ่อแม่ฝ่ายหญิงสาวเรียกว่า " **ไปโลม** " หรือ " **ไปโอ้โลม** " คือไปเจรจาสู่ขอต่อพ่อแม่ฝ่ายหญิง

ของที่จะต้องเตรียมไป

ห่อหมาก พลู บุหรี่ 4 ชุด เหล้า 1 เท (32 ขวด) ขนม (8 ถาด) หมู ไก่ พร้อมทั้งหญิงสาว 2 คน มักหาหญิงสาวมาจากครอบครัวที่ดี คือมีพร้อมทั้งบิดามารดา และมีประวัติการแต่งงาน มิใช่หนีตามกันสำหรับเป็นผู้ถือหมากพลูอันเป็นมงคล ทั้งเถ้าแก่และหญิงสาว 2 คน ต้องสวมเสื้อฮีให้ถูกต้อง ตกลงแต่งงานกันเลยโดยไม่ต้องมีการหมั้นก็ได้

ขั้นตอนในพิธีงานแต่ง

การแต่งงานแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ

1. ส่อง หรือ การหมั้น เมื่อทำพิธีเสร็จแล้ว ฝ่ายชายจะไปเยี่ยมฝ่ายหญิงเป็นครั้งแรก หรือจะไปๆ มาๆ ก็ได้เรียกว่า " ไปหยามห่อมะปู " คือ ไปเยี่ยมเยือนห่อหมากพลูของหมั้นของฝากที่บ้านหญิงคือวิธีการไปพบคนรัก

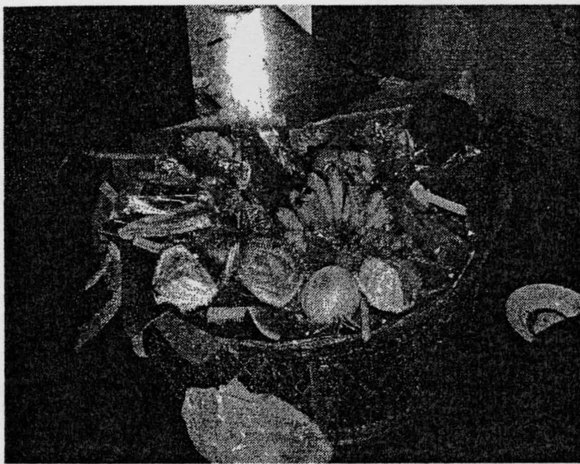
2. สู่ คือ การที่ฝ่ายชายไปมาหาสู่

3. สา คือ ฝ่ายชายไปทำงานรับใช้อยู่บ้านฝ่ายหญิงเป็นเวลา 1-5 ปี กรณีที่พ่อแม่ฝ่ายหญิงจะไม่เรียกสินสอดทองหมั้น ฝ่ายชายจึงต้องไปอาสา ทำงานเพื่อรับใช้พ่อแม่ฝ่ายหญิงเป็นการทดแทน

4. ส่ง คือ พิธีส่งตัวเจ้าสาวให้แก่เจ้าบ่าวในวันแต่งงาน

พิธีเสนเรือน

พิธีเสนเรือน หรือ พิธีเสนเฮือน คือ พิธีเซ่นไหว้ผีเรือนของผู้ไทยโซ่ง คือ ผีบรรพบุรุษที่ได้เชิญมาไว้บนเรือน และจัดให้อยู่ ณ มุมห้องๆ หนึ่งที่จัดไว้โดยเฉพาะเรียกว่า " **กะล้อห่อง** " ซึ่งแปลว่า มุมห้อง ซึ่งถือเป็น กลาโหมของบ้าน

พิธีเสนเรือน เป็นประเพณีชาวโซ่งและผู้คนทั่วไปรู้จักมากกว่าประเพณีอื่นๆ ผีบรรพบุรุษ (ผีเรือน) ของตนได้รับเครื่องเซ่นไหว้ที่ผู้เป็นลูกหลานได้จัดหานำมาเลี้ยง เป็นการแสดงออกซึ่งความกตัญญู ระลึกถึงพระคุณของบรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้วที่ได้กำเนิดแก่ผู้เป็นลูกหลาน ได้เติบโตสืบต่อมาจนทุกวันนี้ และเชื่อกันว่า เมื่อจัดเซ่นไหว้ผีเรือนแล้วผีเรือนจะปกป้องคุ้มครองรักษาตนและครอบครัวให้มีความสุข เจริญก้าวหน้า ทำมาค้าขึ้นซึ่งมีความหมายว่า

" **เอ็ดนาก็มีข้าวขาย เอ็ดไฮ่ก็มีหมากไม้เต็มกอ** "

ผู้ไทยโซ่งจึงถือเป็นประเพณี ในปีหนึ่งหรือ 2-3 ปี จะทำพิธีเสนเรือนเสียครั้งหนึ่งส่วนจะทำให้ในเดือนใดนั้น ก็สุดแต่จะสะดวกยกเว้นแต่ เดือนเก้า กับ เดือนสิบ จะไม่ทำพิธีเสนเรือนใน 2 เดือนนั้นเพราะเชื่อกันว่า " **เบือนสิบเบือนเก้าผีเฮือนต่าวไป เฝ้าแถน** " หมายความว่า ผีเรือนกลับไปเฝ้าแถน (แถน หรือ พระยาแถน คือ เป็นจ้าวของผีอยู่บนฟ้า บางครั้งเรียกว่า ผีฟ้า) ดังนั้นการทำพิธีเสนเรือนใน 2 เดือนนี้จึงไม่บังเกิดผลใดๆ แต่โดยปกติแล้วก็มักจะทำกันในเดือนที่ว่างจากงาน เดือนที่นิยมจัดทำได้แก่เดือน 4,6,12

การเสนจะเริ่มพิธีจากหมอผีเฮือนประมาณ 09.00 น. เศษ เสร็จประมาณ 13.00 น. เศษ คนทั่วไปนิยมไปร่วมพิธีในตอนเช้ารับประทานอาหารเสร็จก็กลับ โดยนำเหล้าขาวไปช่วยเจ้าภาพคนละขวด พิธีนี้เริ่มประมาณ พ.ศ. 2500 ก่อนนั้นนิยมใช้ข้าวสารไปช่วยเจ้าภาพ เจ้าภาพก็จะให้ข้าวต้มห่อใส่กะเหลืบกลับคืนมา คนที่ผีเรือนเดียวกันต้องอยู่จนพิธีหลาแลงกลางเฮือน คือเลี้ยงอาหารตอนกลางวัน เสร็จแล้วจึงจะดื่มเหล้า ฟายเฮือน คือ ดื่มเหล้าเพื่อความเจริญรุ่งเรืองคล้ายพิธีดื่มเหล้าให้เกียรติตามประเพณี แต่การดื่มจะก้มหน้าแล้วดื่ม ไม่ต้องชนแก้ว นั่งดื่มเป็นวงกลมถือเป็นพิธีสำคัญ

ดื่มเหล้าฟายเฮือน เสร็จก็จะเสร็จพิธี ญาติต่างลากลับ

ข้อแตกต่างระหว่างการเสนเรือนของผู้น้อยและผู้ต้าว

การเสนของผู้ต้าว ไม่ค่อยเป็นที่รู้จัก เพราะมีจำนวนประชากรที่เป็นผู้ต้าวน้อยกว่าผู้น้อย อีกประการหนึ่งเวลาประกอบพิธีเสน ผู้น้อยมักไม่เข้าไปเกี่ยวข้องด้วย เพราะคร้ามเกรงในอำนาจผู้ต้าว และเวลาผู้น้อย เสน ผู้ต้าวก็ไม่เข้าไปเกี่ยวข้องด้วยเพราะสร้างความอึดอัดให้ผู้ร่วมพิธี ข้อแตกต่างระหว่างชนชั้นพอสรุปได้ดังนี้

1. สถานที่ชำแหละหมู ผู้ต้าวชำแหละในสวนบริเวณที่เชือด และต้มหมูให้สุกก่อนใส่ปานเผือน
2. ผู้น้อยหามหมูมาชำแหละบนบ้านหน้ากะล้อห่อง หรือหน้าห้อง ใช้หมูดิบจัดปานเผือน
3. วิธีชำแหละเนื้อหมูที่ใช้ในพิธี จำนวนชิ้นผู้ต้าวจะมากกว่าผู้น้อย และมีข้อปลีกย่อยที่แตกต่าง
4. การแต่งกายหมอเสนผู้น้อยใส่เสื้อฮีหรือเสื้อไท แล้วแต่สถานภาพเกี่ยวข้องกับผู้เสน ถือวีหรือพัด
5. มีเสื้อพิเศษ หมอพิธีผู้ต้าว เรียกว่า “ จาง “ เย็บด้วยผ้าไหมสีแดง เป็นแบบคอตั้งติดคอและแหวกชายเสื้อทั้งสองข้าง
6. วิธีเอาอาหารให้ผีผู้ต้าวกินยกให้ทั้งห่อส่งทางหน้าต่างส่งครั้งเดียว ห่อที่ให้ผีเรือนกินนั้นเรียกว่า “ ห่อหล่อ “ ซึ่งจะมีหมูย่าง ผลไม้ ขนม ใส่รวมมัดห่อด้วยใบตองเป็นรูปโคนใหญ่ปลายเรียวเล็กลง
7. วิธีเอาอาหารให้ผีผู้น้อยกิน คีบลงทางช่องที่เจาะรูไว้ในกะล้อห่อง
8. ผู้น้อยจัดพิธีเซ่นที่กะล้อห่อง ผู้ต้าวจัดพิธีเซ่นที่กว้าน (ที่พักผ่อน)
9. ผู้น้อยเลี้ยงอาหาร สองเวลา ผู้ต้าวเลี้ยงเวลาเดียว คือ เวลากลางวัน
10. ผู้ต้าว แป่หัวหมู หลังพิธีเสนสิ้นสุด ผู้น้อยแป่หัวหมูในวันรุ่งขึ้น

พิธีแปงขวัญ

ขวัญ คือ สิ่งที่ไม่มีตัวตนเป็นเงาหรือแววของชีวิต มีความเชื่อว่า มีขวัญอยู่ประจำชีวิตของคนตั้งแต่เกิดมาซึ่งมีแนวคิดว่า ถ้าขวัญอยู่กับตัวเป็นศิริมงคลเป็นสุขสบาย จิตใจมั่นคง ถ้าคนตกใจหรือเสียขวัญ ขวัญก็ออกจากร่างไป ซึ่งเรียกว่า ขวัญหาย ขวัญหนี ฯลฯ

การแปงขวัญ หรือ การเรียกขวัญ แปลตรงตัวว่า " การซ่อนขวัญ " การแปงขวัญ คือ การเรียกขวัญของตนเองให้กลับคืนมา โดยการจัดทำพิธีอ้อนวอน ซึ่งจะมีเทพประจำขวัญ ภาษาถิ่นเรียกว่า " ผีขวัญ " คือผู้ดูแลขวัญทั้ง 32 เทพ ประจำขวัญมี 12 เทพ เป็นเพศชาย เพียงหนึ่ง ได้แก่ พ่อ แม่ น้ำ ไฟ ไก่ ปลา กล้วย หูกทอผ้า เปล ผ้าหลา (ผ้าสะพายลูก) แถนผู้กำหนดชะตาชีวิต เทพทั้ง 12 มี หน้าที่ดูแลอวัยวะต่างๆ เวลาร่างกายเจ็บไข้ได้ป่วยก็ต้องงอ้อนวอนเทพประจำขวัญต่างๆ

การแปงขวัญแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ

1. การแปงขวัญเด็ก
2. การแปงขวัญผู้ใหญ่
3. การแปงขวัญผู้สูงอายุ

เครื่องพิธีแปงขวัญ

เครื่องพิธีแปงขวัญจะใช้ต่างกันในแต่ละประเภท ดังนี้

แปงขวัญเด็ก เครื่องพิธีได้แก่ ข้าวสุกปากหม้อ ไข่ไก่ต้ม

แปงขวัญผู้ใหญ่คนทั่วไป เครื่องพิธีได้แก่ ข้าวสุกปากหม้อ ไก่ต้ม 1 ตัว หรือ หมูชิ้น (คนที่ยังมีบิดามารดา และยังไม่ได้แยกครอบครัว) เหล้าขาว 1 ขวด

แปงขวัญผู้สูงอายุ เครื่องพิธีได้แก่ ข้าวสุกปากหม้อ หัวหมูต้มสุก 1 หัว เหล้าขาว 1 ขวด หมากพลู บุหรี่ใส่ปานขวัญ (พิธีแปงขวัญประเภทที่ 2 และ 3 ต้องมีขนมและผลไม้ด้วย)

สาเหตุที่แปงขวัญ

1. หายจากเจ็บไข้ หรือ คลุกคลีกับสิ่งที่ไม่เป็นมงคล เช่น แปงขวัญให้เขือยผู้จัดงานศพ ให้ขวัญเขือยอยู่กับตัวอย่าตามคนตายไป

2. เสริมกำลังใจสำหรับผู้สูงอายุ เป็นเพียงกิจกรรมหนึ่งในพิธีเสนโต๋ ไม่มีการเฮียะขวัญหลง (เรียกขวัญหลง)

<u>ประเพณีการทำศพของชาวไทดำ</u>

ชาวไทดำ ถือว่าการตายเป็นเรื่องสำคัญมาก เมื่อมีการตาย ญาติพี่น้องผีเดียวกันจะหยุดทำงานทุกอย่าง เพื่อเป็นการไว้ทุกข์และช่วยกันจัดการเกี่ยวกับประเพณีศพนั้นเรียกว่า " กำบ้าน กำเมือง" และถือว่าเป็นความเศร้าโศกจนกว่าจะนำศพไปเผาแล้วจึงจะมีการทำงานตามปกติได้

ชาวไทดำ มีความเชื่อถือบรรพบุรุษอย่างเคร่งครัด มีความเชื่อว่าคนตายเป็นผีแล้วสามารถให้คุณให้โทษแก่สามี ภรรยา หรือบุตร ธิดา ญาติพี่น้องได้ พ่อแม่ตายไปแล้วต้องเป็นผีประจำบ้านเรียกว่า " ผีเฮือนหรือผีเรือน " จดชื่อไว้ในบัญชีประจำบ้านเรียกว่า " ปับผีเฮือน " แต่ละครั้งที่มีการเซ่นไหว้เพื่อเลี้ยงผีเรือน ต้องอ่านปับผีเฮือนเรียกให้มารับเครื่องเซ่นไหว้นั้นทีละชื่อ ผีที่เชิญเป็นผีที่ตายดี คือ เจ็บป่วย เป็นไข้ ตาย แก่หมดอายุและตายในบ้าน ส่วนผีที่ตายนอกบ้านหรือตายเพราะอุบัติเหตุต่างๆ เรียกว่าผีตายโหง จะไม่มีรายชื่อในปับผีเรือน

<u>ขั้นตอนก่อนจะนำศพลงหีบหรือลงโลง</u>

ต้องมีพิธี อาบน้ำแต่งตัวให้กับคนตายก่อนที่จะนำลงหีบศพ ก่อนอื่นต้องเตรียมผ้าด้ายดิบที่ชาวไทดำต้องทำไว้หรือทอเอาไว้ใช้เวลามีการตายทุกบ้าน ผ้าที่นำมาใช้ต้องทอกันเองจะต้องมีเสื้อฮี ทั้งของผู้ชายและของผู้หญิง ต้องมีผ้าแพรหรือผ้าไหมสีแดงไว้ ความกว้างของผ้าต้องเป็นสี่เหลี่ยมเพื่อเอาไว้คลุมหน้าศพ

สิ่งที่ต้องทำครั้งแรกเมื่อมีการตาย คนในบ้านจะต้องยิงปืน 3 นัด เพื่อส่งวิญญาณคนตาย และเพื่อที่จะส่งข่าวหรือบอกกล่าวแก่ชาวบ้านและผู้ที่ถือผีเดียวกันว่าคนที่เจ็บอยู่นั้นได้ตายแล้ว หลังจากนั้นจะเริ่มพิธีอาบน้ำศพ โดยจะให้สามีหรือหรือภรรยาพร้อมลูกหลานได้ทำการขอขมาลาโทษ อาบน้ำทาแป้ง และแต่งตัวให้โดยใช้เสื้อผ้า ที่เตรียมไว้คือ เสื้อไทกางเกงขายาวพร้อมกับชุดที่คนตายชอบมากที่สุดอีก 1 ชุด โดยจะใช้ใส่ให้ทั้ง 2 ชุด สวมทบกันไป ข้อสังเกตที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ <u>เสื้อทุกตัวที่มีกระดุมติดอยู่ ต้องเลาะเอากระดุมออกให้หมด จึงจะสวมใส่ให้กับคนตาย</u> หลังจากนั้นแล้วให้นำเอาเสื่อมาปู แล้วนำฟูกมาปูทับเสื่ออีกครั้งพร้อมผ้าห่มจากนั้นต้องใช้ผ้าด้ายดิบที่เตรียมไว้นำมาวัดทบกันให้ได้ความยาวเท่าตัวคนตายตัดผ้าแล้วนำไปปูที่นอนโดยใช้ทบแรกคลี่ออก แล้วนำคนตายลงนอนนำชายผ้าอีกทบจับชายขึ้นมาปกร่างคนตายแค่คอ แล้วนำผ้าไหมสีแดงที่เตรียมไว้มาปิดหน้าคนตายต่อมานำเอาเสื้อฮี ทั้งของผู้ชายและเสื้อฮีผู้หญิง กลับเอาด้านที่มีสีสันสวยงามนำมาคลุมร่างคนตายโดยการวางพาดขวางลำตัว จากนั้นจะสวดศพตามประเพณีแบบคนไทยทั่วไปก่อน 1 คืน โดยจะยังไม่มีการบรรจุลงโลงผ่านไป 1 คืนแล้ว วันรุ่งขึ้นจึงทำพิธีสวดต่อไปแล้วแต่ว่าทางเจ้าของบ้านจะกำหนดสวดกี่คืน

การไว้ทุกข์

ถ้าบ้านนั้นยังมีทั้งพ่อและแม่ ถ้าพ่อตาย การไว้ทุกข์นั้น ต้องแบ่งลูกไว้ให้แม่บ้างเมื่อเวลาตายจะได้มีลูกไว้ทุกข์ให้ เช่น มีลูก 4 คน ต้องแบ่งไว้ให้แม่ 2 คน ส่วนถ้าเป็นลูกสาวที่แต่งงานไปแล้ว ไม่สามารถจะไว้ทุกข์ให้พ่อแม่ได้ เพราะลูกสาวไปเข้าผีทางสามีเข้าต้องไปไว้ทุกข์ให้ญาติของสามี

การแต่งกายเวลาไว้ทุกข์

ลูก ๆ ที่จะไว้ทุกข์ จะต้องใส่เสื้อต๊ก โพกหัวด้วยผ้าด้ายดิบ เสื้อต๊ก คือ เสื้อที่ฉีกจากผ้าด้ายดิบมาใส่ จะคล้ายคนจีนที่ทำพิธีกงเต๊ก ส่วนพวกเขย สะใภ้จะต้องใส่เสื้อฮี พร้อมทั้งพวกที่ถือผีเดียวกันด้วย

การบรรจุลงหีบศพ เมื่อศพลงโลงแล้ว

ปิดฝาโลง แต่ไม่ต้องตอกโลง แล้วใช้เสื้อฮีที่กลับเอาด้านที่มีสีสันสวยงามคลุมโลงศพ โดยใช้เสื้อฮีทั้งของผู้หญิงและผู้ชาย โลงศพจะตั้งไว้ที่หน้าห้องผีเรือนเหนือโลงศพขึ้นไปจะมีไม้ไผ่พาดกับขื่อบ้านจะมีผ้าด้ายดิบพาดเอาไว้ให้คนตายเอาไปใช้และถ้าสังเกตุดู จะเห็นห่อข้าวกับไข่ดิบ 1 ใบ ห่อด้วยตาข่ายหรือตาแหแขวนไว้ เพื่อให้คนตายนำไปไว้ให้นกกาที่จะมาจิกกินลูกตาในระหว่างเดินทางกลับไปเมืองแถงหรือเมืองฟ้า ที่เรานำของมาพาดไว้นั้น เรียกว่า " **ขอด้วน** " หรือตะพานซึ่งเจ้าของบ้านจะต้องนำเสื้อผ้ามาพาดไว้ซึ่งเป็นเสื้อผ้าของคนตาย

นอกจากนั้นยังมี " เรือนแส " ลักษณะคล้ายมุ้งใหญ่ทำด้วยผ้าขาวหรือทำเป็นม่านล้อมรอบไว้ก็ได้ บ้านที่มีคนตายต้องก่อกองไฟไว้ที่พื้นดินบริเวณบ้านใกล้กับห้องผีเรือนห่างประมาณ 1 วา ให้ไฟลุกสว่างทั้งคืน เรียกว่า " แสงไฟเรือน " เมื่อถึงวันเผาศพก่อกองไฟไว้ที่ป่าช้า เรียกว่า " แสงไฟป่า "

นายเขย คือ หมอพิธีบอกทางให้กับผู้ตาย เพื่อให้วิญญาณเดินทางกลับไปบ้านเกิดเมืองนอนเดิมคือ เมืองแถง หรือ แถน

กินสั่งกินลา คือ นายเขยรินเหล้าส่งให้ญาติพี่น้องดื่ม ซึ่งเป็นการดื่มร่วมกันเป็นครั้งสุดท้ายเพราะต่อไปนี้จะไม่มีการดื่มร่วมกับผู้ตายอย่างนี้อีก เรียกว่ากินสั่งลา

การเรียกขวัญ นายเขยจะถือสวิงเดินไปรอบๆหีบศพ เพื่อช้อนเอาขวัญของญาติพี่น้องให้คืนมามิให้ตามผู้ตายไป สิ่งของในสวิงได้แก่ เสื้อผ้าของเจ้าของบ้าน ห่อข้าว ห่อพริกและห่อเกลือ

พิธี หลังการเผาศพ เมื่อพิธีการหลังเผาศพเสร็จเรียบร้อยแล้ว ในวันรุ่งขึ้นญาติพี่น้องและผู้ที่สืบสกุลจะมาทำพิธีดังนี้ คือ ขั้นแรก การเก็บกระดูกผู้ตาย ขั้นที่สอง สร้างแห้วหรือเรียกว่า " เอ็ดแฮว" ส่วนประกอบของแฮว ได้เตรียมไว้ที่บ้านแล้วนำมาประกอบส่วนต่างๆ รวมเป็นแฮว ณ ที่ตรงเนินดินเผาศพนั้น

พิธีส่งวิญญาณ ขั้นแรก นายเขยบอกวิญญาณผู้ตายให้กินข้าว กินเหล้า ขั้นที่สอง นายเขยแจกข้าวปั้นให้ญาติผีเดียวกันดม ทุกคนบอกว่า " เหม็น " พิธีนี้เรียกว่า " กินจั้ง " หมายถึง การกินเพื่อให้เกลียดชังกับผู้ตาย ขั้นที่สาม นายเขยกล่าวมอบแฮวให้แก่ผู้ตายเพื่อนำไปใช้ในเมืองผี หรือ ยมโลก

นายเขยบอกทาง ส่งวิญญาณผู้ตาย

การบอกทางให้วิญญาณผู้ตายเดินทางกลับบ้านมาตุภูมิเดิมนั้น นายเขยจะกล่าวคำบอกทางส่งวิญญาณซึ่งแต่งเป็นคำกลอนไทดำที่คล้องจอง เนื้อความจะบอกถึงคุณงามความดีของผู้ตาย ผู้ตายหมดหน้าที่ในโลกนี้แล้ว ขอให้ขวัญไปอยู่เมืองฟ้า ให้แถนผู้สร้างมนุษย์นำขวัญไป สร้างให้มาเกิดใหม่ จาก

นั้นจะบอกทางไปทีละตะแลงหรือการเดินทางแต่ละย่านทีละถิ่นโดยเริ่มจากบ้านตนเองไปถิ่นต่างๆ จนถึงหนองคายข้ามแม่น้ำโขงผ่านเวียงจันทร์เข้าไปเวียดนามจนถึงเมืองแถง นอกจากนั้นนายเขยยังไม่ลืมที่จะบอกวิญญาณผู้ตายอีกว่า " เมื่อถึงมื้อเวนตงก็ให้ผู้ตาย กลับบ้านเพื่อขอรับเครื่องเซ่นทุก 10 วันอีกด้วย"

